PDF4Kurd

نەسین

خواجە نەسرەدینی سەدەی بیستەم

ن: جەلال زەنگابادی/و:حەمە کەریم عارف

نەسین، بەشی هەرە زۆری فەلسەفەی خۆی لەمەڕ ژیان و ئەدەب لە یەکێك لە قەسیدەکانیا چڕکردووەتەوە کە دەڵێت:

(ئەرکی منە کە
بەپڕی
بەقوڵی
بژیم
ئەرکی من: خۆشەویستییە
بە ئازادی
وبە بەهێزی
ئەرکی منە کە بنووسم
پەڕە دوای پەڕە
لە پێناوی گەلەکەم
ئەرکی منە کە بخەبتم
لە ڕای ناندا
لە پێناوی ئاشتیدا)

***

لە وەڵامی پرسیارێکدا: (یەکەم چیرۆکی خۆت بیر دێت؟) نەسین ڕووداوێك دەگێڕێتەوە کە لە یابان بۆی پێشهاتووە، دەڵێت:ئێوارەیەك یەکێك چیرۆکێك دەخوێنێتەوە کە بەدڵی ئامادەبووان دەبێت و نەسین_ش زۆری لا پەسند دەبێت و دەکەوێتە ستایشی نووسەرەکەی کە نایناسێت..ئامادەبووان سەرسام دەبن و وادەزانن گاڵتە دەکات..کە هۆی سەرسامییەکەیان دەپرسێت، وەڵامی دەدەنەوە کە ئەمە چیرۆکێکی ئەوە، ئیدی لەسەرسامی و لەڕوودامانا دەمی دادەچەقێنێ.

نەسین لە ڕێگەی گێڕانەوەی ئەم ڕووداوەوە دەیەوێ بڵێ کە زەحمەتە یەکەم چیرۆکی خۆی وەبیر بێتەوە. چونکە خودانی هەزاران چیرۆکە. جا ئەگەر ئەمە حاڵی چیرۆکنووسەکە بێ، دەبێ حاڵی وەرگێڕو توێژەرێکی وەك من چ بێت کە بەناو دارستانێکی بەرینی دوورە کەشفی بەرهەمێن وی کەوتووم. بە تایبەتی کە کارەکانی نەخراونەتە بەر توێژینەوەیەکی ئەوتۆو لە خانەی بەئانقەست (فەرامۆشکراو) دان، تەنانەت لە زمانی تورکیداو، لە ئەنسکلۆپیدیای (مێژووی ئەدەبی تورکی)دا ناوی نەهاتووە! ئەوەندەی بێگانان بایەخی دەدەنێ لەناو خۆدا

www.pertwk.com

PDF4Kurd

بایەخی پێنادرێت..کە ئەمە خۆی لە خۆیدا سەتیرێکەو دەچێتە سەر سەتیرە نەسینییەکان. جا بۆیە ئەم هەوڵە بچووکەی بەندە، تەنیا درزێکەو دەخرێتە کەوشەن و ئاقاری چڕە دارستانەکەی نەسین.

کۆمیدیایەکی مرۆڤانی

ئاشکرایە کە مرۆڤ تاقە بوونەوەرێکە کە پێدەکەنێ و پێکەنین لە تایبەتمەندییەکانی ئەوە. ئەرستۆو هزرڤانانی دیکەش ئەوە دووپاتدەکەنەوە کە پێکەنین هەمیشە پەیوەستە بەلایەنی رۆحی ژیانی مرۆڤ و هەندێ دیاردەی چالاکییە سایکۆلۆجییەکانی مرۆڤەوە. چیرنیشفسکی گوتەنی لە کاتێکدا کە "جێگای کۆمیدی لە نێو بێگیانان ورووەکاندا نییە" ئێمە "بەگیانلەبەران پێدەکەنین، چونکە مرۆڤ ورەفتاری مرۆڤمان بیر دەخەنەوە.."وەکو مەیموون، بەتریق، بۆق، مشك، ورچ، پشیلە، زەڕافە، سەگ وگوێدرێژ... بەڵام سروشت برگسون گوتەنی "دەشێت دیمەنی سروشتی جوان و دڵرفێن بێت، یان ناشیرین بێت، بەڵام هەرگیز پێکەنین ئاوەر نابێت."ئەمە لەرووی دروستبوونەوە، بەڵام لە رووی زەرورەت وکاریگەرییەوە ئەوا ئەمیل میشال سیوران_ی فەیلەسوف گوتەنی "پێکەنین بیانوویەکی گەورەی ژیانە! دەبێ ئەوە بڵێم کە من لەهەرەتی چرکەساتەکانی نائومێدیدا، دەمتوانی پێبکەنم. هەر ئەمەشە کە مرۆڤ لە گیاندار جیا دەکاتەوە" وڕەنگە کاندس د.لانگری رەخنەگر گوتەنی "تەوس تایبەتمەندییەکی دیار بێ لە روانگەی مۆدێرنیتەوە بۆ جیهان و شۆخی(هزل)یش مەرجێکی زەروری و لەوەیە بەس بێ بۆ ئەقڵیەتی پاش مۆدێرنیتە".. لەوەیە نەسین هەر زوو پەی بە بایەخی ستراتیجی پێکەنین بردبێ، بۆیە ئەوەتا جارێك گوتوویەتی: " من چیرۆکان دەنووسم، تا خەڵکی بەدەم پێکەنینەوە بیر لە ژیان بکەنەوەو بەدەم بیرکردنەوەشەوە پێبکەنن". دیارە مەبەستی لە پێکەنین سەتیری کۆمیدی ئامێزە، کە لە رێگەیەوە سەروگوێلاکی دکتاتۆران و بیرۆکراتان و ڕیاکارانی هەموو بوارەکان دەکوتێتەوە. تەوس و توانجی نەسین ختوکەدانێکی قێزەوەر نییە، بەڵکو تەوس و توانجێکی لەبەردلانی نیوەرۆك ئیجابییە، بەڵکو جەوهەرە دژی رواڵەت، قۆڕیات و حەیف و زوڵمان ئاوەرووت دەکات و گیانی شۆخیبازی پڕ لە جورئەتی ئامانجدار بلاودەکاتەوە کە چەوساوان دە توانن پەنای بۆ بەرن و داخی دڵی خۆیانی پێ برێژن بەسەر زۆردارانا و تۆڵەی خۆیانی پێبکەنەوە. ئەمە جگە لە رۆڵی کاراو کاریگەری پێکەنین، لە زاڵبوون بەسەر کول و کۆڤان و دژوارییەکانی ژیانداو، بلاوکردنەوەی شۆخی و گەشاندنەوەو بەهێزکردنی گیانی گەشبینی لە دڵ و دەروونانـدا.ئەمە جگە لە کاری ئیجابیانەی لەسەر تەندروستی سایکۆلۆژی و بەدەنی، رینۆلد نیبور لەم رووەوە دەڵێت: "ئێمە بەزەبری پێکەنین بە سەرڤە سەرڤەکانی ژیان ، سەلامەتی و ساغڵەمی ئەقڵی خۆمان دەپارێزین..." جێگەی خۆیەتی لێرەدا ئەم رووداوە پڕ دەلالەتە لەوبارەیەوە بگێڕینەوە: رۆژێك چاپین_ی لیبۆکی بە ناوبانگی ئیتاڵی سەردانی دکتۆرێکی دەروونی دەکات و سکالای حاڵی خۆی دەکات و دەڵێت:

www.pertwk.com

PDF4Kurd

- دکتۆرا من نەخۆشم، تامی لەزەت لەهیچ شتێك ناکەم..چەندین ساڵە ناتوانم پێبکەنم.. پێکەنینم ژبیر کرد..تەحەمولی هیچ شتێك ناکەم، تەگبیرم چییە؟

دکتۆرەکە وەڵامی دەداتەوە:

- منیش وەکو تۆ وابووم، چوومە سێرك و بەتەمەشاکردنی هەڵسو کەوتە ناسك و دڵگیرەکانی لیبۆکە بەناوبانگەکەی...دڵم ئیسراحەتی کردو چابوومەوە... بۆیە ئامۆژگاریت دەکەم چەند جارێك بچیتە ئەو سێرکە...

ئیدی نەخۆشەکە دەستی خستە سەرسینگی و هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشاو گوتی:

– دکتۆری ئازیز من ئەو لیبۆکەم!

ئەم حیکایەتە حەقیقەتی حاڵی ئەو پێکەنینسازانەشمان بۆ بەدیار دەخات، کە بەزۆری خەڵکی دێننە پێکەنین و خۆیشیان بەئازارەوە دەتلێنەوە!!

پێدەچێت نەسین، بەزەبری ئەفراندنی کۆمیدی بازنەی کۆمیدیای تەقلیدی وئاسایی بەزاندبێ، توانیبێتی شتە پوچ و ناشیرینەکانیش بکات بە هەوێنی کارە کۆمیدییەکانی خۆی. لێ کۆمیدیای تەقلیدی لەکۆنەوەو تا ئیستاش بەدەوری خەوش و کێماسییە مرۆڤانییە بچووکەکاندا خولاوەتەوەو کردوونی بە هەوێن و شتە ناشیرین و پوچەکانی بۆ تراجیدیا بەجێ هێشتووە، نك گروتمان لەم بارەیەوە دەڵێت: "کۆمیدی بەدەوری لاوازی و شتە پوچە مرۆڤانییەکاندا دەخولێتەوە"..

ئەدەبی نەسین خۆی لە خۆیدا عەمارێکی تەژی داشۆرینی توندو حەیابەرەی زوڵم و زۆرداری بیرۆکراتییەتی گەمژەو بۆگەنی و گەندەڵی کۆمەڵگەی ئەرستۆکراتی و داڕوخانی ئەخلاقی دەوڵەمەندان و دابەزینی بەها مەعنەوییەکان و ڕیاکاری و دروشم و گوتارە سیاسییە بۆش و بەتاڵەکان و دیماگۆگییەتی لاسارو زوڵم و زۆرو گەندەڵی و کەربازاڕی باو و رەواجدار بوو... نەسین توانی بەزەبری شێوازی پڕ داهێنانی کەم وێنەی خۆی، ئەو شتانە بەسەر سانسۆردا تێپەڕێنێ کە قەدەغە بوون. بێگومان ئەم بنگۆم لێدانە لە سانسۆر ئەرکی هەرە بنەڕەتی داهێنەرەو نیشانەی زیرەکییەتی لە هەموو شوێن و زەمانێکدا.. بۆیە "چیرۆکەکانی نەسین بە (کۆمیدیایەکی مرۆڤانی)گەلی تورکیای هاوچەرخ دەژمێردرێت و خۆی لە خۆیدا ئەوزارێکی سەرسوڕهێنەرو وردیشە بۆ شیکاری داهێنان" بەگوێرەی راوبۆچوونی ل. ئۆ.ئیلکایڤا کە پێی وایە ئەوەی عەزیز نەسین دەینووسێت سیمای زۆر ولاتی دیکەشی گرتووەتە خۆ چونکە "ژیانی تورکیای هاوچەرخ وناکۆکییەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی، لە جەوهەردا هەمان ئەو ژیان و ناکۆکییەیە کە لە زۆر وڵاتانی دیدا بەدی دەکرێن ". هەر ئەمەش بۆخۆی رازی ناوبانگی جیهانیی نەسینە، بۆ نموونە د. مرتەزا مەردیها دەڵێت: "هەرچەندە فەزای تورکیا لە کارەکانی عەزیز نەسیندا زاڵە، بەلأم کارەکانی بارو دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی لای ئێمەش دەگرنەوە، کە دەیانخوێنمەوە هەستدەکەم چیرۆکێن خۆماڵی لای خۆمان دەخوێنمەوە ".. هەر بۆیە نەسین توانی لە نێو سەتیریستەکاندا پایەیەکی میللی گەورە نەك هەر لەولاتی خۆیدا بەڵکو لە زۆر ولاتی دیکەدا،

PDF4Kurd

له ڕێگەی وەرگێرانی بەرهەمەکانییەوە پەیدا بکات..گەشترین نموونەی ئەمەش ڕەزا هەمڕایە (لە دایکبووی ساڵی 1919یە، نووسەرێکی سەتیرەو دەیان بەرهەمی نەسینی کردوون بەفارسی) کە هەندێ جار ناچار بووە چیرۆکەکانی خۆی بە ناوی نەسینەوە بلاّوبکاتەوە، تا بیرو بۆچوونەکانی لە ڕێگەی شۆرەت و نێوبانگی نەسینەوە بلاّو بکاتەوەو ڕەواجیان پێ بدات و خۆیشی لە شەڕی سانسۆرو دەزگا سەرکوتکەرەکان دوور بخاتەوە!!

کەواتە بەم پێیە دەکرێت بڵێن کۆمیدیای نەسینی، نموونەیەکی زندوو و بەرچاوی کۆمیدیای ڕەسەنە و بەزەبری ئەفراندن و داهێنان بازنەی ناوچەیی بەزاندووەو گەییوەتە دنیا و ئەوەتا شۆرەتی نەسین، شۆرەتی نووسەرە تورکە سەتیرنووسەکانی تورکیای وەکو: ڕەفعەت ئیلگاز(1911- ؟) و مزەفەر ئیزگو_ی کردووەتە ژێرەوەو تەنانەت شانی داوە لە شانی زۆر سەتیرنووسی جیهانی وەکو:ئێریش کاستنەری ئەڵمانی و یوری یاشکی ڕووسی و ئاندراس کورتیی هەنگاری و ئیلیا پوڤیسلی یۆگسلافی و ئەفرەهیم کیشون_یئیسرائیلی، بەڵکو ناوی لەگەڵ ناوی دیارترین هونەرمەندانی ئەدەبی ساتیری جیهانیدا دەدرەوشێتەوە، لە ئەریستۆڤانی یۆنانی(445-386 پ.ز)یەوە بیگرە و بە ئاراسمۆسی هۆڵەندی(1466-1536)وسیرڤانتسی ئەسپانی(1547-1616)و مۆلییری فەرەنسی(1622-1673)وسویفتی ئیرلەندی(1667-1745)و ئەندرسنی دانیمارکی (1805-1875)و گۆگۆلی ڕووسی (1809-1852)و توینی ئەمریکی (1835-1910)و ئەناتۆل فرانسی فەرەنسی (1844-1924)و شۆی ئیرلەندی(1856-1950)و هاوپتمانی ئەڵمانی (1862-1946)و ئالکوکونستانتینۆفی بولغاری(1863-1897)ەوە تا دەگاتە یارۆسلاڤ هاشکی چیکی (1883-1923).

لێرەدا ئەم پرسیارە بەرۆکمان دەگرێت: چۆن نەسین ئەم ژانرە ئەدەبییە دڵڕفێنەی دۆزییەوە؟.. لە بنڕێی وەڵامە پەراگەندەکانی نەسیندا لێرەو لەوێ، ئەوە دەردەکەوێ هەر زوو پەی بە ڕادەی کاریگەری و بایەخی سەتیر بردووەو کەشفی کردووە. هەر لە منداڵییەوە کاتێ کە منداڵێکی بچووك بووە و لەدەرسەکانیا سەرکەوتوو بووەو خەڵکانی دیکەی سمێڵدار دەرنەچوون و زۆرجا سەریان کردووەتە سەری، سەتیر بووە بە تاقە چەکی دەستی و کە دەرەقەتی هاوپۆلە زەلامەکانی نەهاتووە، گاڵتەی پێکردوون و بەر تەوس و توانجی داون و تا وای لێهاتووە گروپێکی لە دەور خڕبووەتەوەو لەسەریان کردووەتەوە. تا وای لێهات نەسین ئەم چەکە کاریگەرو دەگمەنەی لەسەر ئاستی گشتی، بەتایبەتی لەنووسینە ئیبداعیەکانیدا وەکو ئامرازێکی داکۆکی لە چەوساوەو هەژاران بەکار هێنا و بەڵێنی بە خۆی و بە خەڵکی دا کە : "تا زوڵم، گەوجاندن، چەوساندنەوە، کۆیلاندن و دکتاتۆرییەت بمێنێ، لەسەر نووسینی سەتیر بەردەوام دەبم. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ کە من تا دوا ساتەکانی ژیانم دەسبەرداری نووسین نابم."

نەسین دڵنیابوو لەوەی کە تەوس و شۆخی دەورێکی یەجگار گەورەی لە ئاشتیدا دەبێت، چونکە وێرای ئاوەرووت کردنی خراپییەکان، دەبێتە مایەی ڕاستکردنەوەو لە نێو

PDF4Kurd

بردنیشیان، لەم بارەیەوە دەڵێت: "تۆ کە کۆمەڵگە دەخەیە پێکەنین، یانی تۆ بەشداری لە خزمەتکردنی ئاشتیدا دەکەیت. ژن و مێردێك شەڕدەکەن یانی پێناکەنن، کە دوو مرۆڤ دەکەونە دەمەقاڵێ توند، پێناکەنن. بەڵام کە پێبکەنن واتا شەڕەکەیان تەواو بوو. کە دوو سەربازی بەشەڕهاتوو پێکەنین، ئیدی پەنجە بە پەلەپیتکەوە نانەن. "ئا بەمجۆرە نەسین پێی وایە "ئەو پێکەنینانەی لە دنیادا دەنگدەدەنەوە، بەشدارییەکی کارا لە خزمەتکردنی ئاشتی جیهانیدا دەکەن، چونکە هەرگیز دانووی جەنگ و پێکەنین لە یەك مەنجەڵدا ناکوڵێ "

ڕەنگە ئەوەی یارمەتی نەسینی دابێ بۆ کەشفکردنی بایەخی تەوس و بەکارهێنانی وەکو چەکێك ئەوە بێ کە "ئەدەبی سەتیر هونەرێکی هەرە باوی میللییە لە تورکیاو گەلی تورکی بە هەستی سەتیرئامێزی پەرەسەندووی خۆی بە قووڵی هاوسۆزی دەگەڵ ئەم ژانرە ئەدەبییەدا کە یاسا تایبەتییەکانی چەسپاند، دەکات " بۆیە سەیرە "ئەگەر لە تورکیادا نووسکارێن سەتیر پەیدا نەبن و هەڵنەکەون، چونکە تورکیا –نەسین گوتەنی–بۆ خۆی مەیدانی سەتیر بازییە ".

جا وەکو چۆن ڕەمزی جوحایی (بەر لە نەسین) لە لای تورك لە ئاخرو ئۆخری سەدەی چواردەی زایینی و سەرەتای سەدەی پازدەی زایینیدا وەکو زەرورەت و پێداویستییەکی ئەدەبی مێژوویی سەری هەڵدا، ئەو حاڵەتە دووبارە لە سەدەی بیستەمدا لە چوارچێوەی فۆرم و ناوەڕۆکێکی هاوچەرخ و بەناوی نەسینی (خواجە نەسرەدینی سەدەی بیستەم) سەری هەڵدایەوە. دیارە لە بارو دۆخ و هەلو مەرجی گۆڕانکاری مێژوویی پڕ لە نیگەرانی و لە قۆناغە دژوارەکانی گوێزانەوەی مێژوویی بە زەبری هێزی سوپایی و ململانێی خوێناویدا، خەڵك ناچار دەبن کە بێدەنگ بن.. چونکە ئازادی دەربڕین لە دەستدەدەن و هەنگێ ویژدانی تاك –لەبواری داهێنانی هزری و هونەریدا خۆی لە نێوان دوو هەڵوێستدا دەبینێتەوە. یان لە ناو دەسەڵاتی تازەداو بەدەم ماستاو ساردکردنەوەو ڕیاکارییەوە دەتوێتەوە، کە ئەمە هەڵوێستێکی یەجگار قورسەو نە هونەرمەندی داهێنەر و نەهزرڤانی ڕەسەن خۆی لێنادەن. هەڵوێستی دووەم ئەوەیە کە خاوەنانی بێدەنگ بن...جا لەو حاڵەتەدا خۆ دەدەنە پەنای ویژدانی دەستە جەمی (میللی) کە ئەویش دەستپێشکەری خۆی دەکات و ڕەمزێکی هونەری سەتیر _ کە ڕەمزی جوحاییە_ هەڵدەبژێرێ یا بەرهەمدێنێ،ئیدی هەمووان لەرێگەی ئەوەوە گوزارشت لە رای خۆیان دەربارەی جووتە دەسەڵاتی سوپایی و سیاسی دەکەن ، لایەکەوەو جیهانبینی خۆیان بۆ بونیادی کۆمەڵایەتی و چۆنییەتی ڕوو بەڕوو بوونەوەی ئەو بونیادە بەرجەستە دەکەن لە لایەکی دیبەوە. بەبێ ئەوەی کەسیان دووچاری زەبرو زەنگی دەسەڵاتی سوپایی حوکمڕان ببنەوە... ئەمەش فەندێکی هونەری سادەیە کۆمەڵگە مرۆڤایەتییەکان وەکو گەلان و وەك تاك زانیویانە...و لە ڕێگەیەوە بوونی کۆمەڵایەتی و ساغڵەمی سایکۆڵۆژی خۆیان پاراستووە، بەپێی ئەنجامگیرییەکانی د. محمد رجب النجار.

PDF4Kurd

جا نەسین بەخۆی لەمبارەیەوە بێزاری خۆی سەبارەت بە نالەبارییەکانی بارودۆخی وڵاتەکەی دەردەبڕێت و دەڵێت: "من شەرم دەکەم کە تورکم!" هۆیەکەشی ئەوەیە "کەش و هەوای تورکیا دژی دیموکراتییەتە، دەستورێکی دژ بە دیموکراتییەتی تێدایە... جا لەمجۆرە کەش و هەوایەدا ،ناکرێت باسی مافی مرۆڤ بکرێت". جا لێرەدا ئەم پرسیارە بەرۆکمان دەگرێت: ئەدیب کام سەنگەر هەڵدەبژێرێت و چۆن؟!

نەسین پێی وایە مەحەکی ئەدەبی راستەقینە ئەوەیە کە لەسەنگەری جەماوەردابێ و ئەدیب تا دوا هەناسە بەگژ زاڵماندا بچێتەوە. بۆیە زۆر زەحمەتە ئەو ئەدیبانەی کە لە ئاسودەیی و خۆشگوزەرانی و دڵنیاییدا دەژین، ئەدەبێکی راستەقینەی کاریگەر بەرهەم بێنن و لەمبارەیەوە دەڵێت:

"..باشترین کاری خۆم لە زروفی زۆر سەختدا، لە زندان و تاراوگاندا نووسیوە، ئەمەش ئەوە ناگەیەنێ کە من داوا بکەم نووسەر بخرێتە زروفێکی سەختەوە، تا ئەفراندن بکات! نووسەر دەتوانێ لە زروفی باشیشدا داهێنانی خۆی بکات، بەڵام ئەوەی دەمەوێ پێی لەسەر دابگرم و دووپاتی بکەمەوە ئەوەیە کە نووسەر پێویستی بە هەندێ جۆری نیگەرانی و بێزاری و تورەیی هەیە تا نووسینێکی ئیبداعی بەرهەمبێنێ. ئەگەر ئەو جورعانەی کەم بێ ،ئەوا کارە ئەدەبییەکەی دێتە خوارەوەو لاواز دەبێت." بۆیەش پێی وایە "رژێم و سیستەمە زیرەك و فریوکارەکان زۆر بە توانان لەوەدا کە نووسەر لە بورجی عاجی بنەن و گەلەك رەمزی ئەدەبییان، کە لە قۆناغێك لە قۆناغەکاندا لە مەیدانی داهێناندا شت بوون پوکاندەوە بەوەی پلەو پایەی سیاسییان پێدان و کۆشك و تەلاریان دانێ و بە گەشت و سیاحەت بۆ هەندەرانیان ناردن..." بەمەش حاڵەتی نیگەرانی و رارایی لای ئەو نووسەرانەی کە هەرەشەو گورەشە کاری تێنەکردوون، کەم دەبێتەوە.

هەڵبەتە نەسین کە بەخۆی ئەفسەر بوو، هەرچیدەکرد نەیدەتوانی ئەفسەری و نووسەری پێکەوە بگونجێنێت و هەستی بەناکۆکییەکی زۆر لە نێوان ئەو دوو کارەدا دەکرد، بۆیە دەستی لەو سوپایە کێشایەوە کە لە ساڵانی (1937–1944)دا کاری تێدا کرد. ئاشکرایە نەسین بەئارەزووی خۆی نەچووە کۆلیجی سوپایی، بەڵکو دەستکورتی و هەژاری ناچاریان کرد ئەو کۆلیژە هەڵبژێرێ چونکە بە خۆرایی بوو. بەڵام کە دەستی کێشایەوە ئیدی هیچ ناکۆکییەکی لەوەدا نەدەبینی کە کۆنە ئەفسەرو تازە نووسەرە، بەڵکو بە پێچەوانەوە شانازی بە قۆناغی قوتابییەتی و خزمەتی سەربازی خۆیەوە دەکرد، کە فێری زەبت و رەبت و سەبرو تەحەمولی کردبوو، ئەمە جگە لەوەی وەکو ئەفسەرێك زۆر ناوچەی تورکیا گەرابوو و بە بەردەوامی تێکەڵی خەڵکی بووبوو، ئەمە خۆی لە خۆیدا بووە سەرچاوەیەك بۆ نووسینەکانی.. ئەگەر کابرایەکی سیڤیل بووایە بە خۆڕایی ئەو دەلیڤەو زروفانەی بۆ نەدەرەخسا!

www.pertwk.com

PDF4Kurd

چۆن وچی دەنووسی...؟

نەسین فایلی تایبەتی بۆ چیرۆك و رۆمان و شانۆنامەو گوتاران كردبووەوەو لە هەر بوارێكدا بینووسیایە پشتی بەو فایلانە دەبەست. لە چیرۆكەكانی سەرەتایدا پشتی بە نەقڵی راستەو خۆ دەبەست و پاشان ئەم قۆناغەی بەزاندو چاوە تیژەكانی كەوتنە قۆستنەوەی رۆژانە رووداوەكان تا بەزەبری ئاوەزی بە توانای بیانگۆرێت بۆ وێنەی هونەری، ئەمە جگە لەوەی كە بە چاكی ئەفسانەو حیكایەتە میللییەكانی رەعەمەل دێنا كە خۆی لە خۆیدا بە سەرچاوەیەكی دیكەی دەوڵەمەندی كۆمیدیا دەژمێردرێت، ئیدی كەلەپوور و حیكایەتی كۆنی دەهێناو لە قاڵبی تەكنیكی تازەی دەداو چەمك و مەبەستە كۆمەڵایەتی و سیاسییەكانی خۆی بە دوور لە راپۆرتكاری و جەڵەبییەت پێ دەردەبڕی. واتە نەسین كەلەپوری میللی هەرسكرد ولەباری هونەری و ئەستاتیكییەوە بە جۆرێ دایڕشتەوە كە لەگەڵ ژیانی رۆژگاری خۆیدا بسازێ و بگونجێت.

نەسین توانی بە ئاوێتەكردنی ئەفسانەو واقیع، بازنەی واقیعی سنوردار ببەزێنێ و پێ بنێتە جیهانی بەرینی واقیعی سایكۆلۆژی وەكو كۆڵەكەیەكی بنەرەتی لە كۆڵەكەكانی تەنز لە ئەدەبیاتدا " هەوڵمدا لە رێگەی تێكەڵكردنی سییانەی واقیع، ئەفسانەو دەروونەوە ئەزموونی ئەفراندنی خۆم فراژو بكەم و لە دەروونی خەڵكییەوە نزیك بم، بەوەی بچمە قوڵایی دەروونیانەوە لە جیاتی وێنە گرتنی رواڵەتی دەروونیان، هەڵبەتە مەودای دەروونی لە شانۆنامەكانم دا زۆری یارمەتی دام ، شەقڵێكی تازەی پێ بەخشین."دیارە ئەمە سەبارەت بە رۆمان و چیرۆكەكانیشی دروستە.

هەرچەند نەسین لە هەڤپەیڤینەكانیدا حەزی نەدەكرد باسی وردەكارییەكانی ژیانی تایبەتی خۆی بكات وخۆی لێ دەبوارد، بەڵام وێرای ئەوەش دووپاتی كردووەتەوە كە ژیانی سەخت و دژوار بووەو حەزناكات بیگێڕێتەوەو "زۆربەی وردەكارییەكانی ژینم لەبن دێڕی كورتە چیرۆكەكانمدا پەخش و بڵاون. خوێنەر دەتوانێ زۆر وردەكاری ژیانم لەوێندەردا بناسێتەوە، منی نووسەر لە ناو هەموو چیرۆكەكانمدا هەم، هیچ چیرۆكێكم لە من خاڵی نییە، ئەگەر وەكو نووسەر بوونم نەبێ ،ئەوا تاپۆو سێبەری من وەكو مرۆڤ هەیە، بەتایبەتی تاپۆی كۆمەڵایەتی یان بەشێوەیەكی وردتر وەكو سێبەری كۆمەڵایەتی."

جگە لە ئەزموونەكانی ژیانی خۆی و ئەو واقیعەی تیایدا دەژیا و ئەو كەلەپورە میللییەی دەوری دابوو، نەسین هەر شتێك ئەزموونی داهێنانی دەوڵەمەند بكردایە بەشێوەیەك لە شێوەكان وەریدەگرت، داهێنەر – فۆكنەر گوتەنی _"دزێكی كارامەیە، دەزانێ چۆن دزی دەكات و چۆن دزییەكانی دەشارێتەوە!" لە راستیدا نەسین ئیعتراف بەكاریگەری چیخۆف لەسەر بەرهەمەكانی خۆی دەكات، هەرچەندە ئەم كاریگەرییە لە تەفاسیلدا دیار نییە بەڵام لە كەش و هەوا گشتییەكەیدا دیارە كە چۆن مامەڵە لەگەڵ مرۆڤی سادەدا و بە شێوازێكی كورتبڕانە دەكات. دیارە بەرهەمێن نەسین لە سێبەری كاریگەری نووسەرانی دیكەی وەكو ئەندرسن بەدەر نین، بۆ نموونە نەسین هەوێنی چیرۆكی (ئافرەتی موجیزە)ی لەو

www.pertwk.com

PDF4Kurd

وەرگرتووەو پاشان لە رووی شێوەو ناوەرۆکەوە بە شێوازی تایبەتی خۆی دایڕشتووەتەوە. نەسین جارێك لە وەلأمی ئەم پرسیارەدا: "چ فاکتەرێك لە کاری نووسەردا گرینگە؟" دەڵێت: "زەمەن بۆ نووسەر زۆر زەرورییە تا بتوانێ نووسینەکانی پوختە بکات." لێ مەخابن نەسین زۆربەی بەرهەمەکانی پوختە نەکردوون و پەلە پەل و کەڵکەڵەی ژمارە زۆری پێوە دیارە، کەلەپوری دەوڵەمەندی نەسین لە کاڵ و کرچی و کاوێژکردنەوە خاڵی نییە. دەربارەی نەسین گوتراوە کە زیاتر بابەتەکان یەخەی ئەویان گرتووە بۆ نووسین، تا ئەو یەخەی بابەتەکان بگرێ و بیانهونەرێنێ!.. نەسین تەنزنووسی بە سەیدەلانی شوبهاندووە: "وەکو چۆن سەیدەلانی کەرەستەو گیای جۆراو جۆر تێکەڵ دەکات و پاشان ئاوەکەی دەگرێت و دەیکات بە دەرمانی شەفا بەخش، تەنزنووسیش هەمان شت دەکات، لە هزرو ئاوەزی خۆیدا داب و نەریت و خوو خدە وئاکاری کۆمەڵگە لێك دەداتەوەو شرۆڤەی دەکات و لە ئەنجامدا کارێکی تەوسئامێز و تاڵ و توندو پڕتەشەری وای لێدەخولقێنێ کە تەحەمول ناکرێت، تەنزنووس ناچارە ئەو تلپەیە بە دەموچاوی خاینان و زاڵمان و سپلەو نۆکەران و چەقۆکێشانی ناو کۆمەڵگەدا بدات".

مرۆڤی سادە قارەمانی سەرەکین...

وێنەی مرۆڤی بچووك و سادە بە شێوەو ئاستی جیاواز لە بەرهەمێن ئەم نووسەرانە بەدیار کەوت: تۆفیق فیکرەت 1867-1915، خالید زیبا 1866-1945، عومەر سەیفەدین 1884-1920، رەفیق خالید 1888-1965، سەلأحەدین ئەنیس 1892-1942، سەدری ئەرتیم 1898- 1943، سەباحەدین عەلی 1907-1948، بەکر سدقی 1905- 1956 و سەعید فایەق 1906-1954، کاری ئەمانە دەکەونە خانەی (ریالزمی رەخنەیی) ئەوجا وێنەێن مرۆڤی چالاك و تێکۆشەر لە بەرهەمێن ئەم نووسەرانە دەرکەوتن: نازم حیکمەت 1902- 1963، کەنعان خەلوسی 1908- 19543، ویەشار کەمال 1923- ...ئیدی وێنەی مرۆڤی بچووکی قوربانی چەوساندنەوە، خەریك بوو بە تەواوەتی لە بەرهەمێن ئەوانە، کە شەقڵی (ریالزمی سۆسیالزم)یان وەرگرتبوو، ون ببێ و نەمێنێ.

لێ بەرهەمێن نەسین، باشترین نموونەی ریالزمی رەخنەیین، کە پڕن لە جەماوەری چەوساوە. بەش مەینەت، هەژارو بێنەوایان، ئاوارەو دەربەدەران، بێزراوان و بە پەراوێزکراوان، کە لە بنی بنی کۆمەڵگەوە دەژین و ئەوەی راستیش بێ هەر ئەوان بناغەی کۆمەڵگەن. نەسین بێوچان پەردە لە رووی ئارامیی ساختەو پەردەپۆشکراو هەڵەماڵێ و پانۆرامایەکی هەموو چین و توێژە کۆمەلأیەتییەکانمان پێ نیشاندەدات.بەلأم قارەمانی سەرەکی نەسین وەکو نموونەیەکی کۆمەلأیەتی – دەروونی هەر مرۆڤە سادەکەی قوربانی دەستی بێدادی کۆمەلأیەتی و چەوسانەوەیە،ئیدی جوتیار بێ یان پیشەوەر، کرێکار بێ یا فەرمانبەری بچووك، یان رۆشنبیری پلیشاوە بێ... لە کەمترین مافێن مرۆڤانی مەحرومەو شەوو رۆژ بە دووی نانێکی حەلأڵدا هانکە هانکێتی. بەهرەمەندو بە تواناش بێ هەموو

PDF4Kurd

دەرگاكان لە رووی دادەخرێن. . ئاشكرایە زۆربەی قارەمانانی نەسین لەو جوتیارانەن كە هاتوونەتە شار و لەوێندەر تووشی شەرە شەق و سەریەشە و روتكردنەوەو چەوسانەوە دەبن. دیارە نەسین نایەت وێنەی تەجریدی مرۆڤی سادەمان پیشكەش بكات، بەڵكو لە جوانترین وێنەی كۆمەڵایەتیدا سیما واقیعییەكانی بەرجەستە دەكات. نەسین لەم بوارەدا كاریكاتێریستێكی دەگمەنە بە شێوازە گوزارشتییەكەی پۆرترێتی سەرنج راكێشی قارەمانە قەیراناوییەكانی دەكێشێت، دیمەنی تراجیكۆمیدی چارەنووسی قارەمانەكانی لە كەش و هەوای جیاوازی توركیایی و نا توركیایی، كۆن و تازەو ئایندەگەری، واقیعی و فانتازی سەیرو عەنتیكەدا بەرجەستە دەكات.

نەسین حیكایەتخوانێكی بە توانایەو شێوازێكی كورتبڕی گێڕانەوەی خۆش و ئیشتیا بزوێنەو خوێنەر رادەكێشێت. زمانی میللی لە دیالۆگی نێوان قارەمانەكانیا بەكار دێنێ، دیارە زمانی هەر قارەمانەش بەگوێرەی ئاستی رۆشنبیری و هوشیاری خۆیەتی و دوورە لە هەر زێدەبێژی و دەستكردییەك. نەسین كە لە ئەدەبی خۆیدا پەنا بۆ مرۆڤی سادە دەبات ودەیكات بە قارەمانی سەرەكی بەرهەمەكانی، ئەمە خۆی لە خۆیدا پەرە پێدانی كەلەپوری میللیە (واتە پەرەپێدانی حیكایەت و نوكتەو نمایشەكانی ئورتاو قەرەقۆزە.)ئەم رەوت و رێچكەیەش لە ئەدەبی توركیدا دەگەرێتەوە بۆ قۆناغی (سەروەتی فنون) لە ساڵانی 1986-1901دا. بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا ل.. ئو.ئەلكایڤا-ی توێژەر پێی وایە كە "نەسین خۆی لە چوارچێوەی هاوسۆزی دەگەڵ خەڵكێن سادەدا قەتیس نەهێشتووەتەوە بەڵكو هەندێ جار بە توندی سیماو خەسڵەتە سەلبییەكانی وەكو تاكخوازی و تەنگبینی و گوێنەدان بە كڵۆڵی و بێنەوایی خەڵكانی دی و تەمەڵی... یانی سەركۆنە كردووەو دەكات." بگرە گاڵتەیان پێدەكات و عەیبەكانیان بە جۆرێ دەخاتە روو كە خۆیان بە خۆیان پێبكەنن، تا هەستی قەدرو كەرامەتی مرۆڤانیان لە ناخدا بێدار بكاتەوە.

ئەدەبی نەسین كاتێ گەشایەوەو خەملی كە هەردوو هوشیاری كۆمەڵایەتی و هونەری تێیدا یەكانگیر بوون و بوو بە ئەدەبێكی ریالزمی رەخنەیی، كە بەشێوەیەكی ئەمین و هوشیارانە واقیعی وێنە دەگرت و تاكیدی لەسەر كرۆك و جەوهەران دەكرد. بەڵام ئەمە واناگەیەنێ كە هەندێ لە كارەكانی ساكارو سەرڤەسەرڤە نەبوون و لە كرۆك و جەوهەردا كاریگەر نەبوون

عەزیز نەسین باشترین شایەتی سەردەمی خۆیەتی و واقیعیانە پشتیوانی لە مرۆڤی چەوساوە كردووەو كەچهۆشی مرۆڤی سادەی داوەتە بەر تەوس و توانج و رەخنە. جا گوتاری ئەدەبی ئەو نووسەرە، تا وەزع و حاڵ و رەوشان لێرەو لەوێ نامرۆڤانە بێ هەر بەتەرو تازەیی دەمێنێتەوەو گەندەڵی دەسەڵاتان رسوا دەكات و بەشداری لە بێدار كردنەوەو شۆڕشگێراندن و ئایندەروانیدا دەكات و، بەڕاستی و پڕ بە پێستی وشە ئەدەبێكی واقیعی بێ رۆخ و كەنارە.

www.pertwk.com

PDF4Kurd

بێناسنامەکان وەکو نموونەیەك

دوور لە راستی نییە گەر بڵێین رەنگە هەر هەموو وردەکارییە هونەرییەکانی نەسین لە رۆمانی (بێناسنامەکان)دا بەرجەستە بووبێ. ئەم رۆمانە وەکو شاجوانی کەلەپوری زۆرو زەبەندی نەسین رامان دەگرێت. بەڕاستی پانۆرامایەکی خەستکراوەی چیرۆك و رۆمان و شانۆنامەکانییەتی کە گەندەڵی و قەشمەرجاڕی بیرۆکراتییەت و دکتاتۆرییەت ریسوا دەکەن. ئەو بیرۆکراتییەت و دکتاتۆرییەتەی یەکدەگرن تا مرۆڤانی مرۆڤ بسڕنەوەو بیشێوێنن ئەمما شێواندن... دیارە خراترین بیۆکراتییەت و دکتاتۆرییەت ئەوەیە بتخەنە پێکەنین. .هەڵبەتە کورتکردنەوەی ئەم رۆمانە لێرەدا ئەستەمە، چونکە رۆمانەکە لە ناوەرۆکدا کۆمەڵێك چیرۆکی گرتووەتە خۆ و، پڕە لە چڕە رووداوان و گەلێك دیمەنێن پانۆرامی بە لق و پۆپی لێدەبێتەوە، بەلاَم هەوڵێکی لەگەڵ دەدەین تا وێنەیەکی بخەینە بەر هزرو زەینی ئەو خوێنەرانەی کە رۆمانەکەیان نەدیتووە. نەسین لە (بێناسنامەکان)دا داوی چارەنووسی مرۆڤێکی گوندەکی بە ناوی یەشار(زندە بەفارسی و کوردی)و(حی بە عارەبی) دەگرێتە دەست و بەرەبەرە هەڵیدەکات. (رەشید)ی بابی زندە لەبەر هەژاری و سەرقاڵی بە پەیداکردنی بژێوی و پێداویستییەکانی ژیانەوە، ناپەرژێتە سەر ئەوەی لە دایکبوونی منداڵەکەی لە دایەرەی نفوسدا تۆمار بکات. کە وەختی چوونە قوتابخانەی دێت داوای ناسنامەی لێدەکەن تا بە قوتابی قەیدی بکەن، ئیدی بابی دەچێتە دایەرەی نفوس تا ئەم کێشەیە چارەسەر بکات، لەوێندەر پێی دەڵێن ناکرێ تەسکرەی بدەنێ چونکە کوڕەکەی لە تۆماری شەهیدانی یەکەم جە نگی جیهانیدا تۆمار کراوەو لە ساڵی 1915دا لەبەرەی چناق قەلاَدا شەهید بووە و لە دایکبووی ساڵی 1896، بابی زۆری پێ سەیر دەبێت چونکە ئەو بەخۆی لە ساڵی 1897دا لەدایك بووەو هاجەری ژنی کە لە ساڵی 1911دا خواستوویەتی لەدایکبووی ساڵی 1906.

چونکە تۆمارو فایلەکانی دەوڵەت بەلای فەرمانبەری نفوسەوە مەحاڵە هەڵە بکەن و تا رادەی پیرۆزی دروستن، ئیدی زندەی منداڵی کە لە بەردەمیدا وەستاوەو بە چاوی خۆی دەیبینێ لە ناسنامە مەحروم دەکات و بەوەش لە چوونە قوتابخانە بێبەش دەبێت... هەرچەندە بابی تۆڵەی ئەو بێبەشبوونەی بۆ دەکاتەوەو دەیباتە حوجرەکەی گوند و لای مەلا داوود دەیخاتە بەر خوێندن، لێ مەینەتییەکانی زندە (زندووی —مردوو، مردووی —زندوو) لێرەوە دەست پێدەکات و زنجیرەی ژیانی تراجیکۆمیدی زندە یەك لە دووی یەك دێت و ئیدی بە درێژایی تەمەنی دەکەوێتە ناو ونگەو گێژاوەکانی دایەرەو دەزگاکانی دەوڵەتەوە،ئید\ی بەپێی بەرژەوەندی دەزگا دەوڵەتییەکان، زیندوو دەکرێتەوەو دەمرێنرێت. لە تەمەنی بیست ساڵیدا لە کاتی مارەبڕینی ئەقدەس دا کە کیژی دۆستێکی بابییەتی ،دەستگیر دەکرێت کە گوایە لە خزمەتی سەربازی هەلاَتووە، رەوانەی سەربازی دەکرێت و بە خۆشییەوە خزمەتی خۆی ئەنجام دەدات بەو ئومێدەی زندووەو جزدانی ئەسکەری دەدرێتێ... لێ نە دەفتەری خزمەتی وێدەدەن و نە خزمەتەکەی بۆ تۆمار دەکەن، چونکە لە تۆمارەکانی تۆمارگەدا زندوو نییە! ئەمجارەیان دەرکەوت کە لە ساڵی 1935دا لە دەڤەری

www.pertwk.com

PDF4Kurd

دەرسیم شەهید بووە، کەچی بەڕێوەبەرایەتی باج بە میراتگری زندووی بابی —کە لە کاتی تەواوبوونی سەربازییەکەی زندەدا مردبوو— دەزانێ و هەموو ئەو قەرزو قۆڵانەی کە لەسەری کەڵەکە بوون لەمی دەسەنن، تا بتوانێ میراتەکانی تری بابی وەربگرێت... بەڵام زۆری پێناچێت دیسان دایەرەکانی دەوڵەت بە مردووی لە قەڵەم دەدەن و لە مافی میراتگری بێ بەشی دەکەن. خەزوری (واتە بابی ئەقدەس) ئەوپەڕی هەوڵی ماددی و مەعنەوی بۆ دەدات و چ لەرووی دانەوەی قەرزەکانی بابی و چ لە رووی پەنابردنە بەر دادگایان و گرتنی ئەوقاتی دەستبڕ کە لە کێشانەوەی هەموو ئەو پارانەی کە زندە قەرزی دەکات ناپرینگێنەوە. ئیدی بە قسەی زل و بۆش و بەتاڵ سەرقاڵی دەکەن! هەر لەو سەروبەندەدا زندە روو دەکاتە ئەستەمبوڵ تا ناسیاوێکی بابی کارێکی بۆ دابین بکات و پێی بژی و بەدەم کارەوە هەوڵبدات بەهەر نرخێ بووە ناسنامە وەربگرێت، بەڵکو بتوانێ بەفەرمی ئەقدەس مارە بکات و بە ئاسودەیی و ئاسایی بژی... لێ هەیهو، لەوێندەرش بوو بە قوربانییەکی چەوسانەوەو دەستبڕی، مادامێکی لەلایەکەوە مردووەو هیچ مافێکی نییەو لەلایەکی ترەوە زندووەو، لەسەریێتی هەموو ئەرکەکانی بێ کەم و زیاد جێبەجێ بکات... بەڵێ کە کار پەیوەست بێ بە بەرژەوەندی دەوڵەتەوە ئەوا زندووە، بەڵام کە نۆرە بێتە سەر بەرژەوەندی ئەو وەکو هاوولاتی و مرۆڤ ئەوا نەك هەر مردووە بەڵکو شەهیدیشە، بۆیە دەبینین هاواری لێ هەڵدەستێت و دەڵێت: "منی کلۆڵ.. کە ویستم بچمە قوتابخانە، گوتیان نابێ تۆ مردوویت، کە نۆرەی چوونە سەربازیم هات گوتیان تۆ زندووی. بۆ دانەوەی قەرزو قۆڵەی بابم زندوو بووم. بەڵام بۆ وەرگرتنی میراتەکەی مردوو بووم. کە داوای ناسنامە دەکەم دەڵێن مردوویت. کە داوای وەرگرتنی مافەکانم دەکەم دەمخەنە شێتخانەوە!"و (ئەمە نموونەیەکی راستەقینەی یاساو دادوەرییە لە ولاتی ئێمە، هەرکەسێك هەقیقەت بڵێ، بە شێت لە قەڵەم دەدرێت و دەبێ بخرێتە شێتخانەوە!) بە راستیش کاتێ لە دایەرەیەکدا هاواری کردبوو کە (من زندووم و شێت نیم) توڕیان دابووە شێتخانەوە. هەروەها جارێکی دیکەش لە زندانیان کردبوو بەو حەساوەی زندووەو سوکایەتی بە فەرمنبەرێك کردبوو لە کاتی ئەنجامدانی کارەکەیدا! تا کار گەییە ئەوەی زندە لەخۆی بپرسێت: "بەراستی هەندێ جا گومان دەکەم و نازانم من مردووم یان زندووم؟!"

چونکە تەنانەت لە ناو زندانیشدا بۆی نییە کار لە کارگەی زندانەکەدا بکات، چونکە ناسنامەی نییە.ئا بەمجۆرە گەلێك لەو حاڵەتە سەیرە پێکەنیناوییە گریان ئامێزانەمان بەرچاو دەکەون کە زندە سەبارەت بەخۆی یان بەوانەی توشیان دەبێت، دەیانگێڕێتەوە... بۆ نموونە توشمان دەبێت بە توشی (ریچارد— رەشاد) ناوێکی جاسوسەوە کە تۆبەی کردووەو دەیەوێت بەشێوەیەکی ئارەزوومەندانە خۆی بە دەزگا دەسەلأتدارەکانی تورکیا تەسلیم بکات، تا لە رابردووی خراپی خۆی ژێوان بێتەوەو ژیانێکی تازە دەست پێبکات (ژنێکی تورك بێنێ) کەچی دایەرەو دەزگا ئەمنییەکان هەر ئاوڕی لێنادەنەوە!! یان وەختێ زندە دەیەوێت مەرگە موش بخوات و بمرێت و لە کوڵ ئەو هەموو کلۆڵییە ببێتەوە، نامرێت

PDF4Kurd

چونكه مەرگەموشەكە غەشی لێكراوەو بە هیچ جۆرێ كاری تێناكات، كەچی دواتر دەبینین لە ئەنجامی خواردنی خوارنگەیەكەوە ژەهراوی دەبێت و چیوای نامێنێ بمرێت!!

یەكێك لەو گاڵتەجاڕییانەی لە میانەی هەوڵەكانی زندەدا بۆ دۆزینەوەی كارێك كە لە برسا نەمرێت، ئەوەیە كە كارێن وەكو پاسەوانی و بێستانەوانی و پۆستەبەری وا دەخوازن مرۆڤ كارنامەو بەهرەو پسپۆری هەبێ، بەڵام پلەو پایەی وەكو پارێزگار یان بەرێوەبەری شارەوانی یان سەفیر هیچی ناوێ مادامێكی واسیتە لە هەزار بەڵگەنامەو كارنامە باشتر بێ.

نەسین تەكنیكی سینەمایی (بەتایبەتی فلاش باك)ی لەم رۆمانەدا بەكار هێناوەو سەرەداوی گێڕانەوەی داوەتە دەستی زندە كە قارەمانی سەرەكییە ئەو (مرۆڤە بچووكە – سادە)یەی كە توانای حیكایەتخوانی خۆی (شەهرەزاد ئاسا)، هەموو شەوێك و بە درێژایی هەژدە فەسلان، لە پاش شێوی ئێوارانی زندانیانەوە تا كاتی نووستنیان، بە شێوازی (هەزارو یەك شەوە) سەلماندووەو لە ماوەی چوار هەفتەدا (كە ماوەی حەپسییەكەی زندەیە) هەموو رۆمانەكە دەگێڕێتەوە. لێ حیكایەتخوانی تەقلیدی (نووسەر یان غەیری نووسەر) تەنیا دەورێكی لاوەكی و بچووكی هەیە، كە هەموو دەورەكەی لە فەسڵی یەكەمدا كە دەورێكی بچووكەو لە جیاتی دەستپێكە، ئەوەیە كە گێڕانەوەكە لە فەسڵی دووەمەوە تا كۆتایی بە زندە دەسپێرێت (رۆمانەكە لە هەژدە فەسلان پێكهاتووە). زندەش تەنیا سەربوری ژیانی خۆی ناگێڕێتەوە، بەڵكو چەند چیرۆكێكی دیكەی هاوپەیوەست لەگەڵ چیرۆكی ژیانی خۆیدا دەگێڕێتەوە كە هیچیان لە چیرۆكی ژیانی خۆی كەمتر نییە... بە شێوەیەكی دوور لە راپۆرتكاری و بەزەبری حیبكە و گرێچنێكی درامی سەرنجراكێش گەشتێكی خۆشمان بەناو رووداو و دیمەنێن دڵگیری گوند و شار و سەربازخانەو شێتخانەو باخ و دایەرەو دادگا و زندان و نەخۆشخاناندا پێدەكات...

زەمەنی گێڕانەوەكە بریتییە لە ماوەی زندانییەكەی زندە، بەڵام زەمەنی گشتی رۆمانەكە هەموو ژیانی دەگرێتەوە لەرۆژی لەدایكبوونییەوە تا رۆژی بەربوونی لە زندان، تا خۆی و ژنەكەی و منداڵەكەیان كە بەرێوەیە، لەناو گێژاوی سیستەمی بیرۆكراتی دژوارو سەختدا رووبەرووی چارەنووسێكی نادیار ببنەوە. جا لێرەدا پاش ئەوەی زۆربەی بەرهەمەكانی نەسینم خوێندەوە دەبێ ئاماژە بۆ ئەو حەقیقەتە بكەم كە ئەم رۆمانە (بێناسنامەكان) گەورەكراوەی دوو چیرۆكی لێكچوون كە بریتین لە (بژی نیشتمان) و(یەشار نە زندووە نە مردوو) كە هەر یەكێكیان بە كورتكراوەو ئەسڵی ئەم رۆمانە دەژمێردرێن، بەتایبەتی یەكەمیان كە خودی رۆمانەكەیە بە بچووككراوەیی. لێ چیرۆكەكانی دیكەی ناو رۆمانەكە، توانیم ئەسڵی هەنێكیان بدۆزمەوە كە بریتین لە: (لە تاكسیدا)یان (تاكسی پێنج ریاڵی) و (بەشێك لە سامانی دەوڵەت) كە چیرۆكی شەبقەیەكەو (رووداوسان) ئەو چیرۆكەیە كە قارەمانەكەی بەوەی خۆی دەخاتە بەر ترۆمبێلی دەوڵەمەندان نان پەیدا دەكات، هەروەها (كارتی راسپاردن) كە واسیتەیە، (خۆكوژی بە مەرگەموش) و (گۆڵچی) و (تەشریفات)

www.pertwk.com

PDF4Kurd

ئەمیش چیرۆکی ئەو پیرەژنەیە کە بانگ دەکرێت بۆ خزمەتی ئەسکەری، بەلاَم زۆر بە جوانی رەعەمەل هێنراوە.

کە زندە سەربهوردی خۆی دەگێڕێتەوە، گەلێك لایەنی چاکی تێدایە لەوانە سەرنج و خۆشەویستی و سۆزی زندانییەکان چ لەباری مادی و چ لەباری مەعنەوییەوە بۆ لای خۆی رادەکێشێت، هەروەها خەم و پەژارەو داخی کلۆڵی خۆی بەبادا دەدات، چونکە کلۆڵی و داماوی ئەم کورە بەرادەیەکە تەنانەت ئەگەر گوێگریشی دەست نەکەوتبایە دەبووایە بەسەرهاتی خۆی بۆ دیواران.. دارو درەختان گێڕابووایەوە دەنا لە داخانا دەتەقی...ئەریٚ بەشی ئێمەی ئەدیب و وەرگێڕەرانیش هەر ئەم مەینەتی و کلۆڵییە نییە؟! ئێمەش لە (اصعف الایمان)دا ناژین؟! لە کۆتاییدا دەبیٚ قسەیەك لەمەڕ وەرگێرانی کوردیی ئەم رۆمانە دڵگیرەوە بکرێت کە لەلایەن چیرۆکنووس و وەرگێڕی بەتواناو ئەزموونـدار حەمەکەریم عارفەوە ئەنجامدراوە، جا ئەم وەرگێڕانە هەند جوانە نەك هەر هاوتای وەرگێڕانە فارسییەکە دەکاتەوە، بەڵکو هاوتای دەقە تورکییەکەش دەکاتەوە. خۆزگە چاپی دووەم دەکرایەوە، چونکە چاپی یەکەمە –جگە لە کەمی نوسخەکانی وخراپی کاغەزەکەی و دەرهێنانە هونەرییەکەی– چووەتەخانەی نەبووان و دەست ناکەوێت (لە ساڵی 1986داو لە چیا و بەدەم رۆژگاری پێشمەرگایەتییەوە چاپ بووە.)

نەسین و ئەدەبی منداڵان

نەسین جگە لەوەی یەکێکە لە دیارترین وەستایانی ئەدەبی تەنزو سەتیر، لایەنگرێکی بیٚ هاوتای ئەدەبیاتی منداڵانیش بوو و، لەم رووەوە گەلەك نموونەی جوانی بەرهەم هێناوە کە کە جوانترینیان بیرەوەری منداڵی خۆیەتی بەناوی (منیش رۆژیٚ لە رۆژان منداڵ بووم.)

چونکە نەسین دەرکی بەزەرورەتی ئەدەبێکی تایبەت بە منداڵان کردبوو، بۆیە مشتو مڕێکی زۆری لەگەڵ ئەوانەدا بەرپا کردووە کە پێیان وابوو ئەدەبی منداڵان زەروری نییەو بەرپەرچی گەلێك لە راوبۆچوونەکانی ئەوانەی داوەتەوەو پێویستە پوختەی راوبۆچوونەکانی نەسین لەم بارەیەوە بخرێتە روو.

ئەگەر جیاوازی ئاشکرا لە نێوان تواناو ئاست و شێوەی تیٚگەییشتنی منداڵان و گەورەدا سەبارەت بە چلۆنایەتی شوێن و کات هەبیٚ ، ئەوا بێگومان جۆری تێگەییشتنیان لە کا رێن ئەدەبی چوونیەك نابیٚ، ئەمە جگە لەوەی کە تەمەنی منداڵییەتی مرۆۋ بە چەند قۆناغێکی جیاوازدا تێدەپەڕێت و هەر قۆناغەشیان تایبەتمەندی خۆی هەیەو تەمەنی منداڵییەتی مرۆۋ رێژەیەکی زۆری تێکرای تەمەنی مرۆۋ پێکدێنیٚ ئەگەر لەگەڵ تەمەنی منداڵییەتی گیاندارانـدا بەراورد بکرێ بۆ نموونە (تەمەنی منداڵییەتی هیچ گیانلەبەرێکی رووی زەمین ناگاتە تەمەنی منداڵییەتی مرۆۋ) هەڵبەتە بەرەچاوکردنی تێکرای دەورەی ژیانی هەریەکێکیان.(هەرگیانلەبەریٚ بگری لە فیلەوە تا باڵندەو پەرندە، منداڵییەتی رێژەیەکی کەم لە دەورەی تەواوی ژیانی دەگرێتەوە بۆ نموونە رێژەی منداڵییەتی پشیلە (ا–24)ە هی

PDF4Kurd

سەگ (1–20)ە کەچی منداڵییەتی مرۆڤ دەگاتە (1–2) بەو حەساوەی تێکرای تەمەنی(60 ساڵە) یانی قۆناغی کامڵ بوون و پیری دوو قۆناغی کورتن لە چاو قۆناغی منداڵییەتیدا) جا بەم پێیە بوونی ئەدەبی منداڵان بە پێی قۆناغەکانی منداڵییەتی پێویست و زەرورییە، قۆناغی پێش چوونە قوتابخانە(0–6) قۆناغی نەوجەوانی(6–9) و قۆناغی هەرزەکاری(9–12)و قۆناغی جەوانی و لاوی(13–18) ساڵان.

زۆرجار ئەوە سەلمێنراوە کە نووسین بۆ منداڵان ئەستەمەو، لە راستیدا قورسترە لە نووسین بۆ گەورە. بەڵام بۆچی؟ "چونکە نووسەر بە خۆی گەورەیەو لە دنیایەکی جیاواز لە دنیای‌لا منداڵاندا دەژی و، لە منداڵییەتی خۆی دوور کەوتووەتەوەو رەنگە هەر بیریشی چووبێتەوە." ئا بەمجۆرە "نووسین بۆ منداڵان لە جیهانی تایبەتی خۆیاندا وەکو ئەوە وایە بۆ خەڵکانێکی غەریب و بێگانەی خەیاڵی لە دەرێی زەویدا بنووسیت." دیارە ئەمە وا دەخوازێ کە "نووسەر لە جیهانی خۆی بێتە دەرێ و تا دەتوانێ خۆی بە جیهانی منداڵدا بکات." لێ چۆن ئەمە دەکرێت؟ "هەندێ کەس سوورن لەسەر ئەوەی کە پێویستە نووسەر دابەزێ بۆ ئاستی منداڵ.. بەڕای من ئەمە بیرۆکەیەکی هەڵەیە، ئەمە زیاتر لەوە دەچێت کەسێکی گەورە بێت یاری منداڵانە بکات، واتە لاسایی بکاتەوە، هەڵبەتە ئەمە کارێکی ئاسایی نییە و ئەو کارە ئەدەبییەش کە ئەنجامی ئەوەبێت، ئاسایی نابێت."

نەسین پێی وایە نووسین بۆ منداڵان بەر لەهەر شتێك پێویستی بە تەکنیکە، واتە نووسین بۆ منداڵان جۆرە تەکنیکێکی هونەرییە و مرۆڤ دەتوانێ بەزەبری مومارەسە فێری بێ و مەعلانی لێ پەیدا بکات، وەکو چۆن دەتوانێ بە مومارەسە فێری نووسینی نمایشنامان ببێ. لێ نەسین بیری دەکەوێتەوە ودەڵێت: "من مەبەستم ئەوە نییە کە هەرکەسێك مومارەسەی پەیدا کرد ئیدی نمایشنامەی چاك بەرهەم دێنێ، یان کتێبی منداڵانی چاك دەنووسێت، بەڵکو مەبەستم ئەوەیە کە مومارەسە زەرورییە بۆ بەرهەمهێنانی کتێبی چاك." هەروەها "نوسینی درامایەك بۆ منداڵان ماندووبوونی دووقاتی دەوێ، بۆیە پێتڤییە توانا و بەهرەیەکی تەکنیکیت هەبێ بۆ نووسینی نمایشنامەو نووسینی دیکە بۆ منداڵان، دەنا لەوەیە بۆت بێ و بە رێکەوت شانۆنامەیەکی باش بۆ منداڵان بەرهەم بێنێ... لەگەڵ ئەمەشدا ئێمە دەمانەوێت خۆمان لە رێکەوت بپارێزین تا فێر بین بە هوشیارییەوە بنووسین."

پۆرترێتی نەسین

دەمووچاوی نەسین (کە ناوی راستەقینەی محەمەد نوسرەت)ە تەنانەت لە پیریشدا هەر دەمووچاوێکی منداڵانەی بێگەرد بوو. خۆشترین خواردن بە لایەوە : لۆبیاو ماسی بوو. جگەرەو چایی زۆر دەکێشاو دەخواردەوە. هەمیشە گلەیی لە قەڵەوی و قورسی خۆی دەکرد. بەهۆی ساڵانی دوورو درێژی ناو زندانانەوە، دەستی راستەی پەکی کەوتبوو و نەیدەتوانی بە ئاسانی پێی بنووسێت. بۆیە رەشنووسەکانی بە تەباشیر لەسەر تەختە رەش دەنووسی و پاشان لەسەر ئامێری چاپ(تایپ) پاکنووسی دەکردنەوە. ئەمە جگە لەوەی کە ژنی دووەمی

PDF4Kurd

(مـــاراڵ)لـــه ســـاڵی 1952وه بـــەزۆری یارمـــەتی دەدا لـــه چـــاپکردن و چـــاککردنەوەی نووسینەکانیدا.

وادیـاره نەسـین کەسـایەتییەکی دوو فـاقی هـەبووه، لـه بەرهەمـه کانیـاو لـه ئەدەبەکەیـدا هێرشـبەرێکی گـەوره بـووه، کەچـی لـه ژیـانی ئاسـاییدا شـەرمنێکی کەمـدووی بەسـەبرو زۆر حەلیم بووه، لێ لەگـەڵ ئەوەشـدا خـەڵکانێك لـه زمـانی تیـژی کـه هـەرگیز لـه قەڵەمەکـەی کـەمتر نەبووه، دەرباز نەبوونه. بۆ نموونه دەگێرنەوه دەڵێن جارێکیان سکرتێرەیەکی نووسـەرێك لـه یەکێك له میهرەجانەکاندا لێی دەپرسێت: - من چاوەڕوانی یەشار کەمالم و نایناسم، چۆن بیناسم؟!

نەسین یەکسەر وەڵامی دەداتەوه:

- که ناشیرنترین پیاوت بینـی لـه فرۆکـه دابـەزی و بـه زمـانێکی تـورکی خـراپ قسـەی کـرد، بزانه که ئەوه یەشار کەماله...

ئـەوەش روویـداو وەختـێ یەشـار کـەمال پێـی گـوت کـه چـۆن منـی ناسـیوه، سـکرتێرەکه راسـتی مەسـەلەکەی پـێ گوتبـوو، ئیـدی یەشـار کـەمال لـه قاقـای پێکـەنینی دابـوو و گوتبووی:

-کەواته نەسینی ئەدەبسز لێرەیه!

نەسـین دایکـی خـۆی زۆر خۆشدەویسـت و لـه بارەیـەوه دەڵێـت: "هـەر شـتێکی چـاك لەمندا، دەگەڕێتەوه بۆ ئەو و له چاکی دایکمەوەیه."و باسـی ئـەوه دەکات کـه چـۆن ئـەو ئافرەته چاکەی له دڵ و دەروونیدا چەسپاندووەو دەڵێت: "دایکم نەخوێنـەوار بـوو بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا ناسـك و هوسـتیارو دڵ و دەروون چـاك بـوو، جـا لەبـەر ئـەوەی دایکـان باشترین ئافرەتێن دنیان، بۆیه دایکم باشترین ئافرەتی دنیا بوو."

رۆژێك گوڵێکم له باخچه کردەوەو بەپەله چووم پێشکەش به دایکم کـرد، کـه زۆر شـاد بوو و گوتی: باچین گوڵی دیکەش بکەینەوه.. چووینه باخچەکەوەو گوڵێکی نیشاندام و گـوتی:- بڕوانـه چـەند جوانـه. گـوڵیش رۆحیـان هەیـه و بـۆ خـۆ دەژیـن، ئەگـەر گوڵێـك بکەینەوه، ئەوا بوونەوەرێکی زندوو ،زندەوەرێك دەمرێت، جا باشتر وایه هەر به چڵەکەی خۆیەوه بمێنێ، چونکه لەناو ئینجانەدا ئەم جوانی و تەڕی و تازەییەی نابێ!"

لێ نەسین هەر زوو و لەتەمەنی یازده ساڵیدا سۆزی ئـەم دایکـه باشـەی لـه دەسـت دا و له یەکێك له قەسیدەکانیا بەمجۆرەی دەلاوێنێ:

"جوانترینی هەموو دایکان
جوانترینی هەموو جوانن!
له سێزده ساڵیدا مێردی کرد
له یازده ساڵیدا منی بوو،
له هەرەتی گەنجیدا مرد
له بیست و شەش ساڵیدا..."

www.pertwk.com

PDF4Kurd

لێ بـابی هەشـتاو چـوار سـاڵ عـومری ڕانـی، پیـاوێکی دینـدار بـوو، لەگـەڵ ڕاو بـیرو بیرکردنـەوەی کوڕەکەیـدا نـەبوو. بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا لـە تەنگانـەدا فریـای دەکـەوت و منداڵـەکانی دەلاوانـد. نەسـین لـە قەسـیدەیەکیدا بـە نـاوی (لـە یـادی بابمـدا) ستایشـی هەڵوێستەکانی دەکات.

نەسین زۆربەی کاتی خۆی لە هەتیوخانەدا بەسەر دەبرد کە بە خـۆی بۆ پـەروەردەی منـداڵانی هـەتیوی دامەزرانـدبوو، ئەمـەی لـە سـوڕانەوەو دانیشـتن و چـەنەبازی لەگـەڵ نووسەران و ڕۆژنامە نووساندا لە مەیخانەو کۆڕەکان پێ باشتر بوو.. ئیدی نەسین تا دوا ڕۆژەکـانی ژیـانی و کۆچـی دوایـی لـە 7-7-1995 هـەر جـددی بـوو. هەمیشـە مـەرگ و نووسین کەڵکەڵەی بەردەوامی بوون و لە گوتەیەکیـدا دەڵێـت: " بۆیـە دەنووسـم، چـونکە بیر لـە مـردن دەکەمـەوە." و "مرۆڤی هوشـیار کـە بیر لـە مـردن دەکاتـەوە، جـوانترین کـار دەکـات." بەڕاسـتی داهێنـەران نـە دەتـوانن مـەرگ بسـڕنەوەو نـە دەتـوانن دوای بخـەن، لێ دەتوانن بە گژیدا بچنەوەو سامی بشکێنن ئەگەر شتێکی نەمریان بەرهەمهێناو جاویدانی پێبەخشین. بێگومان عەزیز نەسین لە جوملەی ئەم نەمرانەیە.

نەسین لە بواری ڕۆژنامەوانیدا

نەسین پاش ئەوەی دەسبەرداری سوپا بوو تا خۆی بۆ ئـەدەب تـەرخان بکـات، ناچـار بـوو بـۆ ماوەیـەك لـە بـوارێن وێنـەگری، ژمێریـاری، فرۆشـیاری دەسـتگێڕدا کـار بکات،بەتایبەتی پاش بەربوونی لە زندانان. لێ نزیکترین کار لە خۆی و لـە ئەدەبەکەیـەوە کـاری ڕۆژنامـەوانی بـوو، گوتارەکـانی یـەجگار ئـاگرین بـوون، زۆرجـار بوونەتـە مایـەی داخسـتنی ڕۆژنامـان و حەپسـکردنی خۆیشـی، یـەکێك لەوانـە گوتـارێکی بـوو دژی شـای ئێران و مەلیك فاروق، کە لە سۆنگەیەوە بۆ ماوەی شەش مانگان زیندان کرا. ئەمە نـاوی هەندێ لەو ڕۆژنامانەیە کە کـاری تێـدا کـردوون و بـەناوی خـۆی و نـاوی خـوازراوەوە کـە گەییوەتە (200)ناو بەرهەمی تێدا بڵاو کردووەتەوە.

1- لە ساڵی 1939دا لە گۆڤاری (یدیگون)دا نووسەر بووە.

2- لە ڕۆژنامـەی (ئەقشـام)دا زنجیرە وتـارێکی بـەناوی (گونـەدەکی) بڵاو کردووەتـەوە و ڕەخنـەی تونـدو تیـژی بـە زمـانی گوندەکییـەکی ساویلکەوە لـە بـارو دۆخـی خراپـی گوندەکان گرتووەو ئەمەش بووەتە مایەی ڕاگرتنـی ڕۆژنامەکـەو حەپسـکردنی خـۆی لە ساڵی 1942دا

3- لەگـەڵ سـەباحەدین عـەلی نووسـەردا گۆڤـاری(مـارکو پاشـا)ی لـە سـاڵی 1946دا دەرکردووە، کە گۆڤارێکی سیاسـی سـەتیر بـوو،و زۆر کەسـی لـەحۆی خڕکـردەوە، لێ تەمـەنی کـورت بـوو، بـەهۆی گوتـارە ئاگرینـەکانی نەسـینەوە داخـرا و بـە خۆیشـی حەپس کرا.

www.pertwk.com

PDF4Kurd

4- لەسەرەتای پەنجایەکانی سەدەی بیستەمدا وەکو نووسەر لە گۆڤاری (ئاق بابا)ی هەفتانەدا کاری کردووە.
5- چیرۆکەکانی لە هەردوو گۆڤاری (میللەت) و (مرۆڤی نویٚ)دا بلاٌو کردووەتەوە.
6- رۆژنامەی (تان- فەجر)ی دەرکردو پاشان داخرا.

پەسننامە دەربارەی نەسین

"ئەوە چل و سیٚ ساڵە ئاق بابا دەردەچیٚت، گەلیٚك لە گەورە نووسەرانی توركی جیٚی خۆیان تیٚدا گرتووە وەکو: ئەرجومەن ئەکرەم، عوسمان جەمال، رەشاد نوری،وەمەحمود پسەر... لیٚ شتاقیان وەکو نەسین نەبوون، هەرکە دەستی دەدایە قەڵەم بە ئاسانی لەمەڕ ئەو بابەتەی بەردەمی دەنووسی و سەرکەوتووانەش دەینووسی."

زیا ئورتاج

سەرنووسەری گۆڤاری (ئاق بابا)ی هەفتانە

***

"گەورەترین تەنزنووسی تورکیایە. لە ئیٚراندا ناسراوەو زۆر بەرهەمی کراون بە فارسی... خەڵکی بەتاسەوە بەرهەمەکانی دەخویٚننەوە، چونکە ژیانی ئەوان عەکس دەکاتەوە... بەخۆی دەڵیٚت:"کارەکانم بۆیە بەم رادەیە ئیٚرانییەکان رادەکیٚشیٚت، دیارە لیٚکچوونیٚکی زۆر لە نیٚوان هەردوو کۆمەڵگەی تورکی و ئیٚرانی هاوچەرخدا هەیە.. هەروەها دەبیٚ دان بەوەدا بنریٚ کە خەڵکی لە هەردوو تورکیاو ئیٚرانی ئەمڕۆدا لە ڕەوش و بارودۆخیٚکی چوون یەکدا لەباری کۆمەڵایەتی و ئابوری و سیاسیدا دەژین و بگرە هەمان گیرو گرفت و کیٚشە رووبەروویان دەبیٚتەوە."

تەمین باغچەبان

نووسەرو وەرگیٚڕی ئیٚرانی

***

"تەنزنووسەو لە زۆربەی هەرە زۆری ئەدیبانی تورکیا ناسراوترە، چ لەبەر تەوس و توانجە توندەکانی و چ لەبەر زۆری بەرهەمەکانی. یەکیٚك لە تایبەتمەندییەکانی نووسینی نەسین ئەوەیە کە رووداو و رۆژانە مەسەلەکان وەردەگریٚت و مامەڵەیان لە تەکدا دەکات، کە ناکۆکییەکانی کۆمەڵگەی تورك دەنویٚنیٚ و، جا چ لە چیرۆکەکانیدا و چ لە کارە ئەدەبییەکانی دیکەیدا ویٚنەیەکی تەنزاوی پیٚکەنینئامیٚزی ئەو رۆژانە شتە ناکۆکانە دەگریٚت..."

اکمل الدین احسان

تویٚژەرو وەرگیٚڕی میسری

***

PDF4Kurd

"ڕەنگە زۆر زەحمەت بێ، لە کۆی ئەدەبی جیهانی ساڵانی چلەکان و شێستەکانی سەدەی بیستەمدا ، نووسەرێکی دی بدۆزرێتەوە بە ڕادەی عەزیز نەسینی بلیمەتی نووسەری تورکیا دیارو بەناوبانگ بێ... دەبێ بۆ هۆی ئەمە ، جگە لە بەهرە خودییە هەرەگەورەکەی نەسین، لە مێژووی ڕەوشی تورکیای تازەدا بگەڕێین، ئەو ڕەوشەی کە ئەم هونەرمەندە دەگمەنەی بەرهەم هێنا و ئەو سەرچاوە زندووەی تەنزو تەنزنووسی بۆ دابین کرد."

خاتوو.ل.ئو.ئەلکایڤا

توێژەری ڕوسیایی

***

"نەسین کۆمەڵێك خەسڵەتی لە خۆ گرتووە کە زۆر زەحمەتە لە یەك کەسدا هەبن، تێکۆشەرێکە لە پێناوی مافی مرۆڤدا،کەسێکە تەنزنووسە، فەیلەسوفە، خەباتکارە دژی هەر توندرەوییەکی نەتەوەیی و ئاینی، ئەو توندرەوییەی هەمیشە حوکمرانان بۆ پەراوێزکردنی هاووڵاتیان بەکاری دێنن، نەسین ئاشقی ژیان بوو، لێ لە مردنی نەدەترسا، نەسین سنوورو کەوشەنان ناناسێت، بەرهەمەکانی هەموو کۆمەڵگەی مرۆڤ دەگرنە خۆ."

گونتەر فالراف

نووسەری ئەڵمانی

***

ئەو خەڵاتانەی نەسین وەریگرتوون

ئەوەی غەریب و سەیرو مایەی گاڵتە پێکردن و تەوس و توانجە ئەوەیە کە نەسین بە پێچەوانەی ئەدیبان و هەڵکەوتوانی جیهانەوە، لە هەندەراندا شۆرەت و ناوی پەیداکرد و خەڵاتانی وەرگرت، بەر لەوەی تورکیای وڵاتی خۆی ئەم کەسایەتییە ئەدەبییەی خۆی بناسێت، ئەمەش لیستێکە لەو خەڵاتە ئەدەبییانەی بە ڕەنجی خۆی و بەرهەمی خۆی وەریگرتووە:

1-(گەڵای زێڕین) 1956-ئیتاڵیا. لەسەر چیرۆکی(فیلەکەی حەمدی)کە زۆر تەنزنووسی دیکەی دنیا لە 127 دەوڵەتی دنیاوە بەشداری ئەم پێشبڕکێیەیان کردبوو.

2-(گەڵای زێڕین)1957-ئەڵمانیا، لەسەر چیرۆکی(ئاهەنگی کردنەوەی کارگەی تازە).

3-(ژیشکی زێڕین)1966-بولغاریا، لەسەر چیرۆکی (خزمەتێکی نیشتمانی) لە فیستیڤاڵی ڕێزگرتنی تەنزنووس ئەلکوکونستانتینۆف و 300نووسەری دنیا بەشداری پێشبڕکێیەکەیان کردبوو، خەڵاتی یەکەم بە نیوەیی درا بە نەسین و نووسەری ئەڵمانی ئەریش کاستنەر.

4-ڕۆژنامەی (میللەت)-تورکیا، لەسەر شانۆنامەی(سێ قەرەقۆز).

5-گۆڤاری (تیمساح)1969-مۆسکۆ، لەسەر چیرۆکی (خەڵکی ڕادەبن).

6-(کۆڕی زانیاری تورکی)1970، لەسە چیرۆکی(چیچو)

7-(لوتس)1974-یەکێتیی نووسەرانی ئافرۆ ئاسیایی.

8-(خیتری پیوتر)1979-بولغاریا.

PDF4Kurd

9-فیستیڤاڵی(ئەو نووسەرەی گەل هەڵیبژارد)1985-1986-تورکیا.

تێبینی:مامۆستای ئەدیب جەلال زەنگابادی بۆ ئەم باسە شازدە سەرچاوەی بەپێزی عەرەبی و فارسی و ئینگلیزی و تورکی و ئینتەرنێتی بەکار هێناوە ،کە بەندە لەبەر هەندێ هۆی تەکنیکی نەمتوانی لێرەدا تۆماریان بکەمەوە، جا هەرکەسێك ئەو سەرچاوانەی مەبەست بێ دەتوانێ بگەڕێتەوە سەر ئەو سەرچاوەیەی کە بەندە باسەکەم لێوەی وەرگێڕاوە کە بریتییە لە:
گۆڤاری(گولان العربی) ژمارە(81) شوباتی 2003ل177-185.

www.pertwk.com